

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 202 Herfst 2025

Inhoud

Vogels monitoren, Markdal	3
Vogels houden van Breda;	5
Overakkerpark	
De Huiszwaluw in Breda	7
Groenfestival	8
Vogels in de Biesbosch	9
Slechvalk Heilig Hartkerk	11
De Witte Kwikstaart	13
Fenologie 2025	15
Marters in steenuil kasten	17
Natuurgebied in de regio;	19
Seterse Bergen	
Dagje vogelen met Betsie	20
Staal	
Bijzondere waarneming, de	21
Gauwe Vliegenvanger	

Van de redactie

Alle medewerkers aan 't Herfst Hupke hebben hun best gedaan om samen met de redactie er weer een mooi nummer van te maken. Bijna 70 nummers verder en op Ineke en Wilma na, in dezelfde samenstelling is een teken dat het een hechte ploeg is. Nog meer kwaliteit zal aan 't Hupke kunnen worden gegeven doordat John Frijters zich heeft aangemeld om een steentje bij te dragen. Daar zijn wij als redactie erg verheugd mee. In t volgende Hupke leest u daar meer over,

Veel leesplezier, Jan en Martin

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank NL76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Maurice Verschuren (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Luuk Wagenaars (penningmeester)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (IT + ledenadm.)
Laurie Rijdsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Betsie Staal
Hella Ligthart

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf / Jac van Peer
website@westbrabantsevwg.nl

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 December
Aanleveren kopij 1 November

Wenst u t Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag:

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Stadsvogels	Willem Veenhuizen
	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen
	roofvogels@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest
	uilen@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	vacant
Weidevogels	Agnes van der Sanden
	weidevogels@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Cees Huijben
	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl
De Kamertjes	Oscar Loos
	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Knotwerkgroep	Rob Fisscher
	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
4 ^e Bergboezem	Kees Wijnen
	4ebergboezem@westbrabantsevwg.nl
Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters
	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Excursies	Giggi van Melick
	excursies@westbrabantsevwg.nl
Lezingen	Wilma Rasink
	lezingen@westbrabantsevwg.nl
Cursussen	Jan Benoist
	cursussen@westbrabantsevwg.nl

Beste leden,

Je hebt roofvogels, je hebt parasitaire vogels en je hebt symbiosevogels. Gekke indeling zul je misschien denken; ach ja, niets menselijks is die vogels vreemd. De hele natuur rooft, parasiteert en leeft erop los in symbiose. Met vogels kijken, kijken we in een spiegel. Ze zijn wreed en sympathiek tegelijk.

Binnenkort gaan de vogels weer op reis. Reizen is de normaalste zaak van de wereld in de natuur en daarom onvermijdelijk ook menselijk (tip: ga kijken in Rotterdam naar Fenix, het nieuwe kunstmuseum over migratie). Echter, de migratie van vogels is fenomenaal. Elk jaar trekken miljoenen vogels van en naar Nederland. Exacte getallen zijn moeilijk te geven omdat veel vogels 's nachts vliegen en dus moeilijk te tellen zijn. We weten wel dat er in sommige nachten miljoenen vogels zich boven Nederland bevinden. Vogels tellen kun je doen op elk kennisniveau. Niet iedereen zal op een trektelpost in het donker, afgaande op het geluid, ik noem maar wat: zes Graspiepers en twee Gele Kwikstaarten kunnen onderscheiden (wel leuk om een keer stilletjes mee te kijken bij het tellen). Niet iedereen kan in het eerste elftal spelen. Bij de leden van onze vereniging zitten wel een paar eerste divisie spelers, maar de meesten zitten bij de amateurs. Die zijn vanzelfsprekend allemaal van harte welkom bij onze club.

Vogels tellen is belangrijk, vandaar dat Vogelbescherming Nederland de slogan hanteert: 'alle vogels tellen'. Vogels tellen kan je leren. Dit najaar starten we weer met onze cursus 'Van kijken naar waarnemen'. Er zijn ook weer drie lezingen gepland dit najaar en er staan een aantal mooie excursies op de rit. Excursies en lezingen zijn gratis voor leden. Kijk op onze site!

Zo kun je al gauw meehelpen met tellen: vraag of je mee mag met een van onze werkgroepen, ga alleen of samen met iemand anders erop uit en geef je tellingen door op waarneming.nl (we zijn van plan weer een speciale avond 'hoe werkt de app waarneming.nl' te verzorgen), of via de app van Avimap. Je kunt ook meedoen met de watervogel tellingen. Belangstellenden kunnen informeren bij onze bio-secretaris Laurie Rijsdijk, zij heeft nog een paar prachtige 'tellerloze' gebieden in de aanbieding.

Er bestaan heel veel soorten vogeltellingen: jaarrond tuinvogels, kolonievogels, LiveAtlas, MUS, MAS, nestkasten, PTT, trektellen, slaappleatsen. Voor informatie kun je terecht op de site van Sovon (<https://www.sovon.nl/tellen>).

Als je vogels telt, geniet je des te meer. Want al doende gaat het nog meer voor je leven: het rooft, het parasiteert, het leeft prachtig samen. Een vogelaar raakt nooit uitgeteld. Da's mooi toch?

Namens het bestuur

Uw voorzitter, Maurice Verschuren

Verwondering

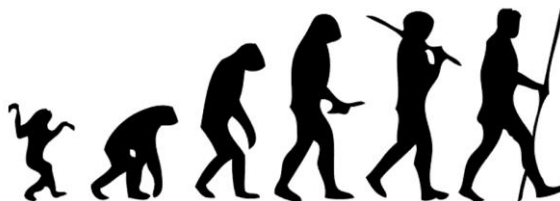
Op de lagere school, ik zal zo ongeveer acht jaar zijn geweest, hoorde ik van het scheppingsverhaal. God had de aarde geschapen met op de zesde dag Adam en Eva.

Ik had er al gelijk mijn twijfels over; dit kon toch niet waar zijn. Later las ik het boek *Survival of the fittest* (ofwel de evolutietheorie) van Charles Darwin. De mens stamt af van de aap. Dat was vloeken in de kerk maar wetenschappelijk gezien is er geen twijfel mogelijk; de bewijzen stapelen zich op. Het is moeilijk te bevatten maar het gaat dan ook over miljoenen jaren. Wij, en alle dieren, worden ongevraagd op de wereld gezet: zie er maar het beste van te maken.

Werken en ontspannen tot het na ongeveer tachtig jaar is afgelopen. Een nieuwe generatie neemt het over. Mensen gaan naar voetbal kijken of naar muziekfestivals. Wij, natuurliefhebbers, genieten van de natuur en verwonderen ons daar over. Hoe gemakkelijk kunnen wij blij worden. Maar er zit veel meer achter dan het simpele waarnemen en dat maakt het juist ook zo interessant.

Geniet van de natuur en beleef het intens. Jac. P. Thijsse liep nog 'onbekommerd' door de velden. Na 1945 raakte de natuur in verval en al helemaal op het boerenland. Laten wij genieten van wat er nog over is en dat koesteren en beschermen.

Biemeus

Vogels monitoren in het Markdal

Al een aantal keren is in 't Hupke aandacht besteed aan de vogels in het Markdal. Nu werd mij onlangs door de vereniging Markdal gevraagd of de Vogelwerkgroep hier aan monitoring doet? Als we dat zouden willen doen, is dat best een hele klus. Maar het moet dan wel inzicht in de veranderingen van de vogelsoorten in de toekomst opleveren, want er gaat best veel veranderen. Echter het gebied is vrij groot; meer dan 100 hectare natuur komt erbij waarvan in het verleden geen nauwkeurige inventarisaties zijn gemaakt omdat het niet toegankelijk was.

Want zoals het vogelaars betaamt, dient dat dan goed te gebeuren en wel volgens het protocol van het SOVON. Gelukkig zijn er verschillende protocollen gemaakt omdat je verschillende doelen kunt hebben; wil je meer weten van de broedvogels dan is een Broedvogel Monitoring Project te doen, waarbij minimaal 8 keer in het jaar de broedvogels in beeld moeten worden gebracht (welke soort, waar, hoeveel territoria). Daarnaast kun je ook trajecten bekijken en dat is gelukkig wel gebeurd. Zo zijn al jaren lang waterwildtellingen uitgevoerd over de hele lengte van de Mark, dus van de grens tot aan de Duivelsbrug. Dat gebeurde vroeger door Bart Weel en Arend Meeuwissen. Daaraan kun je zien wat er bijvoorbeeld aan Futen, Grauwe Ganzen en Wilde Eenden in en langs de Mark voorkomen.

Daarnaast bestaat ook nog www.waarneming.nl waarin alle waarnemingen die je doet, kunnen worden vastgelegd per soort, het aantal, per plaats, de activiteit en natuurlijk de datum. Ook dat bestand levert veel informatie op. Zo kreeg ik uit het archief van de West Brabantse Vogelwerkgroep via Hans van der Sanden meer dan 6.000 waarnemingen van de laatste 5 jaar. Je kunt daaruit de zeldzame waarnemingen halen en de algemeen voorkomende of de broedvogels zoals de Rietzanger, Rietgors en Gele Kwikstaart. Ik stelde daarom twee tabellen samen die een bepaalde indruk geven van wat er de laatste 5 jaar in ons archief is terecht gekomen.

Grootste aantallen vogelsoorten			
Naam	Som	Aantal waarnemingen	Gemiddeld
Grote Canadese Gans	8010	100	80,1
Kokmeeuw	5255	108	48,7
Meerkoet	3826	197	19,4
Spreeuw	2019	69	29,3
Grauwe Gans	1959	89	22,0
Krakeend	1869	159	11,8
Kauw	1603	69	23,2
Kievit	1463	155	9,4
Wilde Eend	1116	146	7,6
Aalscholver	1004	232	4,3

Je ziet meteen dat de Grote Canadese Gans topscorer is, gevolgd door de Kokmeeuw en Meerkoet. Van de eerste en de tweede soort worden in de regel vrij grote groepen gezien. De groepen van de Meerkoet, Grauwe gans en de Kauw zijn gemiddeld gezien even groot. Maar je kunt toch ook zeggen dat de Kievit best een vogel is van het Markdal. Maar dat geldt niet voor de broedtijd, dan is ie grotendeels afwezig.

Maar nu nog even over de zeldzaam waargenomen soorten in het Markdal. In de onderstaande tabel staat de top tien van deze soorten.

Zeldzaamste vogelsoorten			
Naam	Som	Aantal waarnemingen	Gemiddeld
Spotvogel	2	2	1,0
Groenpootruiter	3	2	1,5
Rietzanger	4	4	1,0
Slobeend	4	3	1,3
Blauwborst	6	6	1,0
Tureluur	7	5	1,4
Veldleeuwerik	7	4	1,8
Oeverloper	13	9	1,4
Witgatje	15	9	1,7
Patrijs	19	9	2,1

De Spotvogel staat als zeldzame soort bovenaan en ik moet zeggen dat ik hem ook maar weinig waarneem. Gemakkelijk is de zang ook niet. Ik had evenwel meer de Rietzanger gehoopt hoger te zien terugkomen in de tabel, en ik denk dat de Kleine Karekiet net uit de tabel is gevallen; de Patrijs gelukkig niet. Het is algemeen bekend hoe moeilijk dat beest het heeft en ik hoop dat de herinrichting van het Markdal zal bijdragen aan het herstel van deze soort.

Spotvogel, foto: saxifraga

Daarnaast doen de terrein beheerende instanties (zoals Staatsbosbeheer, Brabants Landschap en Natuurmonumenten) natuurlijk ook veel. Maar die gegevens slaan ze op in hun eigen beheersysteem en zijn dus niet openbaar.

De volgende tekst is uit de nieuwsbrief van de Vereniging Markdal april 2025, waarin een interview met de huidige tellers: Johan en Brigitte Tolsma.

*“In ons telgebied zien wij over de 5 jaar dat wij nu tellen tot wel **38** verschillende soorten watervogels. Van Aalscholver tot IJsvogel en natuurlijk ook de meest voorkomende soort: de Grote Canadese Gans”. Zij tellen tijdens de waterwildtellingen alle watervogels van het Ginneken tot de Belgische grens. De telling is 1 x per maand van september tot april. In september tellen we minder dan 1.000 vogels, oplopend tot wel 2.000 in de maanden november, december, januari en februari. In april en maart dalen de aantallen weer, omdat de vogels elders gaan broeden. Johan en Brigitte: “Dit toont aan hoe dit een belangrijk rustgebied is voor vogels in de winter. Elke verstoring kost energie en verkleint de kans dat de vogels de winter doorkomen”.*

De Vereniging Markdal vindt het belangrijk een zo goed mogelijk inzicht te krijgen in de huidige biodiversiteit in het Markdal. We zijn blij met de actieve inzet van vogelaars, zoals Johan en Brigitte, die bijhouden welke vogels er in het Markdal zijn en hoe zich dat ontwikkelt.

Johan en Brigitte: *“Een aantal soorten zijn stamgasten. Dan moet je denken aan Aalscholvers, Grauwe gans, Grote Canadese Gans, Meerkoe, Waterhoen en Wilde Eend. Maar soms worden we verrast met een vlucht Stormmeeuwen of Wulpen of een dwaalgast zoals de Kleine Rietgans”.*

Ze willen nog een hartenkreet kwijt: *“De Mark met zijn oevers is dus heel belangrijk. Als vogelaars maken wij ons wel ongerust over de herinrichting van de Mark. Worden de rustgebieden verder versnipperd? Dit gaat ongetwijfeld invloed hebben op de aantallen vogels”.*

Markdal, foto: Martin van Leest

Deel voorontwerp Markdal (Zuid), grotendeels nu uitgevoerd.

Piet van Iersel

Bronnen

't Hupke: nr 195-2023 / nr 191-2022 / 190-2022

Patrijs, foto: Raymond van Breemen

Overakkerpark (Vrederust)

Overakkerpark, foto: Willem Veenhuizen

Ligging algemeen

Het Overakkerpark (voorheen Landgoed Vrederust), ligt op de grens van de wijk IJpelaar en Overakker, omsloten door de straten Overakkerstraat, Madame Curieplein, Lorentzstraat en Nobelstraat.

Het parkje is ongeveer 4 hectare groot en kenmerkt zich door eeuwenoude, soms zeldzame bomen. Samen met de villa is nog een beetje een Engelse landgoedachtige sfeer herkenbaar.

Historie

Aan het einde van de 17^e eeuw stond hier een grote boerderij met enkele visvijvers en andere kleine boerenbedrijf benodigdheden. Deze buitenplaats moet zijn voortgekomen uit een boerenhoeve uit de tijd 1675-1721, toen eigenaar predikant T. Santvoort. Deze boerderij werd van 1778-1792 geheel herbouwd en als landgoed verder ingericht. Er kwam een zogenaamde torendreef; een straat (beplant met beuken), gericht op de Grote Kerk van Breda. Tegenwoordig is deze dreef nog herkenbaar maar inmiddels zijn de beuken vervangen door Amerikaanse eiken; verder naar de villa (kantoor) staan lindebomen, inmiddels ook al monumentale exemplaren van ca 70 jaar oud.

In 1952 werd de villa eigendom van de Gemeente Breda en in 1960 werd er wederom stevig verbouwd om de villa geschikt te maken als kantoor. Het pand werd in gebruik genomen door de Dienst Beplantingen. Daarna werd de kantoorvilla een bedrijfspand van Aad Ouborg, vervolgens van Projectontwikkelaar Heja en TCR Plastics.

Beplantingen

Eigenlijk is het Overakkerpark een 'doe-park' geworden; er is een buiten fitnessruimte, voorzien van allerlei toestellen, een zandspeelplek en een ruime honden uitlaatplaats. Dit alles bereikbaar via enkele bochtige half verharde paden en

asfaltpaden. Soms is het een drukke groene buitenspeelplaats.....

Ik zei het al, prachtig verspreid in de gazons staan de oude zware monumentale bomen. Onder andere een opvallende treurbeuk, oude platanen, beuken, zomereiken, een enkele paardenkastanje en een groepje naaldbomen (Pinus) met enkele cipressen. Kortom een mooie variatie aan soorten en leeftijden. Aan de randen van het park staan enkele hoge beukenhagen met diverse taxus (venijnboom) en een paar wat meer dichtere ruigere bosjes.

Vogel- en natuurkwaliteiten

Periode van voor 2000

Wat het vogelleven betreft is er weinig tot niets bekend over het voorkomen van diverse vogelsoorten in en rondom het park in deze periode.

Periode 2002-2008

In 2004 is de wijk Overakker door Harry van Vugt geïnventariseerd (gekarteed op zingende mannetjes). Voor alleen het Overakkerpark zijn de onderstaande territorium houdende soorten genoemd.
Houtduif 3, Turkse Tortel 3, Koolmees 2, Pimpelmees 2, Goudhaan 1, Boomklever 1, Boomkruiper 1, Grote Bonte Specht 1, Merel 6, Zanglijster 2, Spreeuw 1, Heggenmus 2, Tjiftjaf 2, Winterkoning 3, Roodborst 3, Zwartkop 1, Vink 3, Grauwe Vliegenvanger 1, Gaai 1, Ekster 1, Zwarte Kraai?, Bonte Vliegenvanger? Wilde eend aanwezig!
Huismus aanwezig, voedsel zoekend, zelfs in die tijd is de Groene Specht enkele malen aanwezig.

Vogels houden van Breda

Periode 2010-heden

Na de inventarisatie van Harry, wel 21 jaar geleden, is het park met zijn huidige beplanting en met de aanwezigheid van dichtere hagen aan de zijkant, op sommige plekken aantrekkelijker geworden voor meer zangvogels. Nog steeds zijn de meer algemene zangvogels aanwezig, maar ook nog de meer kritische soorten als Boomklever, Boomkruiper, Grote Bonte Specht; zelfs Appelvink (niet jaarlijks), en Bosuil worden gespot. Soms wordt er ook een enkele Goudvink waargenomen! De Goudhaan en de Zanglijster worden de laatste jaren bijna niet meer waargenomen.

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen

Door de nog aanwezige monumentale bomen is het parkje een fraaie groene omgeving. Vanwege de dit jaar aanhoudende droogte gaan enkele zware bomen het niet redden; kandelaberen is een mogelijkheid. Voor enkele vogelsoorten als Boomklever, Boomkruiper en spechten is er wel een goede mogelijkheid om uit het dode hout extra voedsel en nestgelegenheid te halen. De aanplant van extra bomen is ook aan te bevelen; als straks de monumentale exemplaren wegvallen, is dit toch een vorm van vervanging op langere termijn. Enkele gazondelen kunnen als doorgroeiberm (zoomvegetatie) fungeren, waardoor meer voedsel voor insecten en diverse vogelsoorten bereikbaar is. Een groenblijvende haag langs het hekwerk van de honden uitlaatplaats is ook wenselijk. Dit is zowel voor de honden wat rustiger alsmede fraaier voor het park. Kortom een park met soms drukke, doch sfeervolle, menselijke activiteiten, waarbij de monumentale boompartijen het voor verschillende vogelsoorten vooralsnog best interessant maken.

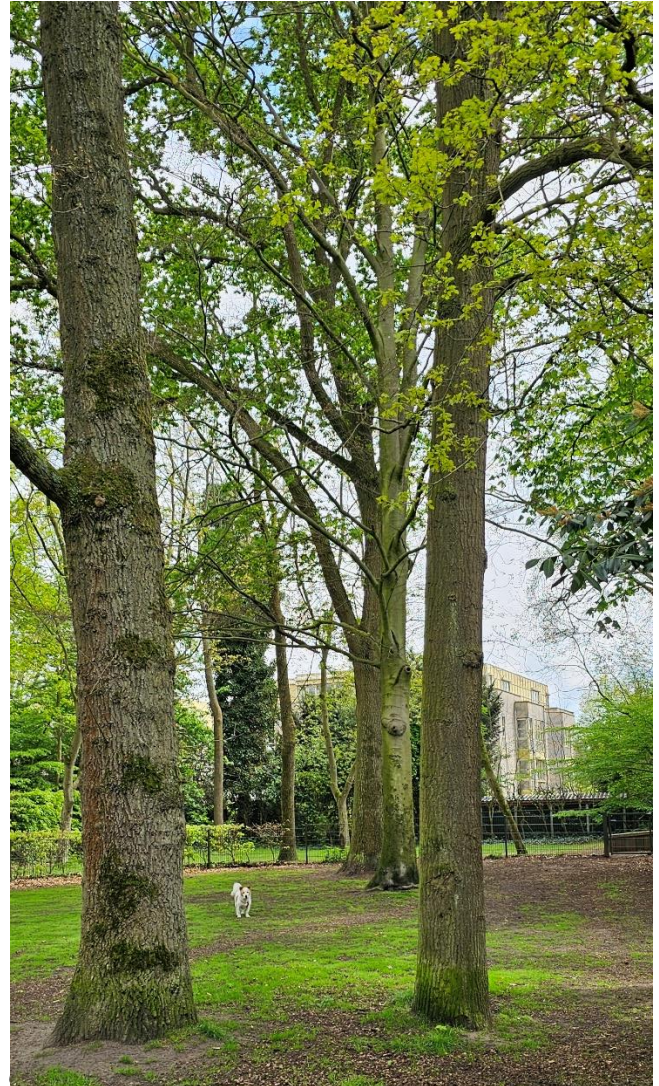
Willem Veenhuizen

Bronnen

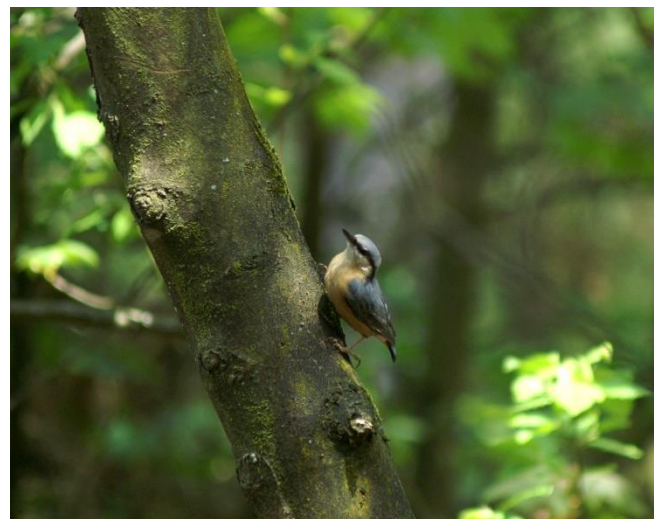
T. Kappelhof, K. Leenders, J.W. Messer, P. Klep, 2021, *Historische atlas van Breda*, Pictures Publishers.
P. Iersel van, H. van der Sanden, A. van der Sanden, W. Veenhuizen, 2009, *Vogels (houden) van Breda*, NPM Breda.
Waarneming.nl, 2025, diversen geraadpleegd.
Erfgoed web Breda, o.a. F.A. Brekelmans 1960.
Breda Binnenste Buiten, Website 2024.
Breda stad in een park, kaart en atlas 1e editie, juli 2020
Amersfoort/RD New, 1:10.000.
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep; H. van der Sanden.
Fam. Pruiksma, voor extra info vogelleven.

Kleine Bonte Specht, foto: Ria Lambregts

Overakkerpark, foto: Willem Veenhuizen

Boomklever, foto: Raymond van Breemen

Vogels houden van Breda

De Huiszwaluw (*Delichon urbicum*) in Breda 2025

Op 10 juli zijn de bewoonde Huiszwaluwnesten weer geteld met nog een nacontrole op 28 juli.

De Huiszwaluw populatie in de bebouwde kom van Breda is dit broedseizoen ongeveer hetzelfde gebleven als vorig jaar, dit ondanks de vele werkzaamheden als gevolg van dak- en gevelrenovaties.

De broedlocaties zijn gesitueerd in het noorden van Breda, in de wijk De Hoge Vucht, omgeving Victor Hortastraat, (geen nesten meer de laatste jaren!). We hopen dat de kunstnesten daar, aan het huis van Frans, succesvol gaan worden. In de wijk Wisselaar zijn vele woningen gerenoveerd waardoor er diverse mitigerende maatregelen zijn aangebracht in de vorm van allerlei nestkasten, ook voor de Huiszwaluw.

Wensel Cobergherstraat Hier zijn de woningen gerenoveerd, maar geen nesten. In de omgeving van de Zelzatestraat wel resultaten.
Lodewijk Roelandtstraat Hier was nu, opvallend, 1 nest, vorig jaar niets.
Pieter Densstraat Hier 7 nesten en in de Cornelis Florisstraat ook 7 nesten. Deze laatste woningen waren niet gerenoveerd.
Zelzatestraat Hier 15 nesten, een toename van 5 nesten ten opzichte van vorig jaar. De kopse gevels en de daken waren gerenoveerd, met herstel van de dwarsbalkjes van de trespas daklijst en de kunstnesten!! Deze toename hier is te danken aan het aanbrengen van 8 kunstnesten, waarvan er zelfs 6 bewoond waren!!
Gilbert van Zinnikstraat Hier geen nesten; de huizen zijn wel geheel gerenoveerd.
Leon van Heilstraat Vorig jaar 7 succesvolle nesten, nu maar 3, alles gerenoveerd.
Kaprijkestraat 1 nest en 1 in een kunstnest.
Oosterzelestraat In deze straat niets.
Temsestraat 1 nest (gerenoveerd).

Het blijkt dat de renovatiewerkzaamheden door Laurentius Woningbouwvereniging redelijk goed zijn verlopen. Materiaalgebruik: kunstnesten, soort trespas daklijsten met behoud van de dwarsbalkjes, blijken succesvol te zijn. Van de in totaal 16 aangebrachte kunstnesten waren er 8 bewoond! Een hoopvol resultaat!
Totaal voor Breda 36 succesvolle nesten. Gezien de hoopvolle renovatie zijn er meer mogelijkheden hier voor de Huiszwaluwen tegen de witte dakranden.

Bij de twee Huiszwaluwtillen nabij de Petegemstraat, geplaatst in mei 2023, nog steeds geen resultaat!

Tabel (Breda bebouwde kom)

2011	4	2019	50
2012	21	2020	57 + 2?
2013	32	2021	49 + 1?
2014	34	2022	49 + 1?
2015	36 + 1?	2023	45 + 1
2016	39 + 3?	2024	35
2017	36 + 2?	2025	36
2018	38 + 1?		

Op de Rietdijk nog steeds maar 1 nest aan de witte villa. Haagse Beemden, Nieuwe Asterd: hier 11 nesten, een afname van 4 nesten.

Waterzuivering Nieuwveer (vóór 2016 is deze locatie niet ontdekt).

Bezette nesten	
2016	22
2017	15
2024	18
2025	30

Van 2018 tot en met 2023 zaten er geen bewoonde nesten tegen de stalen overkapping van een oude witte silo. En nu een zware toename; opvallend te noemen!
Hoe is het mogelijk, een aantal jaren niets en zo plotseling weer vestigingen!

Kunstnesten Petegemstraat, foto: Willem Veenhuizen

Huiszwaluwtillen

Waterdonken: geen resultaat.

Nieuwveer waterzuivering: eveneens geen resultaat.

Nabij de Petegemstraat: beide tillen ook geen resultaat.

Samenvattend

Voor de bebouwde kom van Breda zijn er 36 nesten geteld. Rietdijk en omgeving nog maar één nest. Asterd: een lichte afname naar 11 nesten. Waterzuivering Nieuwveer: ongeveer 30 nesten. Totaal voor Breda en omgeving: 78 succesvolle nesten dankzij de toename aan de silo van de waterzuivering; dit waren vorig jaar 69 nesten.

Met dank aan de gezellige medeteller en begeleider Piet van Iersel.

Willem Veenhuizen

Vogels houden van Breda

Groenfestival, vaderdag 2025

Vogels, veren en verwondering bij boerderij Wolfslaar

De zon stond hoog aan de hemel; het perfecte moment om op Vaderdag iets leuks én leerzaams te doen met de kinderen. Bij het Groenfestival op boerderij Wolfslaar was er volop activiteit. Op de wei, waar normaal de koeien grazen, stonden nu meer dan 30 deelnemers klaar met workshops, demonstraties en informatie. Ook de West Brabantse Vogelwerkgroep was aanwezig met ons enthousiaste PR-team.

Onze kraam trok veel bekijks. De telescopen van Piet en Willem stonden strategisch opgesteld, zodat niemand de roerloze Blauwborst kon missen. Louise en Corine vertelden bezoekers over onze cursussen, lezingen en excursies. Met een glimlach nodigden ze iedereen uit voor onze vogelquiz, een speelse uitdaging met cryptische vragen, leuk voor jong en oud.

Voor kinderen was er volop knutselplezier aan de tafel van Sandra, Joke en Ineke. Daar konden ze hun eigen fantasievogeltje maken, met keuze uit een bonte verzameling wol, oogjes, snavels en pootjes. Een kleurrijke veer maakte elke vogel helemaal af. Trotse kinderen showden hun creaties, terwijl ouders en grootouders meer te weten kwamen over onze activiteiten en doelen.

Foto: Ineke Buijnters

Foto: Ineke Buijnters

Bijzonder in trek waren ook de opgezette vogels van Piet, zoals de Bosuil en de Houtsnip. Met één vinger mochten ze voorzichtig worden aangeraakt, een unieke kans om vogels van zo dichtbij te ervaren.

Ons doel was helder: informeren, inspireren en het gesprek aangaan. En dat is gelukt. We kijken terug op een zonnige, gezellige en vooral verbindende dag.

Dank aan alle vrijwilligers: Piet, Willem, Louise, Corine, Sandra, Joke en Ineke voor jullie inzet, kennis en energie!

Ineke Buijnters

Foto: Ineke Buijnters

Kinderboerderij, foto: bndestem.nl

Vogels in de Biesbosch

Een tijdje geleden werd mij gevraagd om iets te vertellen over de vogels in de Biesbosch voor een grote groep voor mij bekende mensen. Ze kwamen uit het hele land en we zouden nog een boottocht maken vanuit het museum. We hadden prachtig weer en ik dacht dat ik dit onderstaande verhaal ook wel aan jullie kon vertellen. Ik heb natuurlijk weer eens hulp gehad van Hans van der Sanden (West Brabantse Vogelwerkgroep), die meer dan 19.000 waarnemingen voor de periode van 2022 tot heden uit het archief opdook. Tevens gebruik ik voor dit verhaal veel gegevens uit het boek getiteld: Avifauna van de Biesbosch, meer dan een eeuw vogelveranderingen. Door: Sander Terlauw, Albert de Jong, Rob de Haan, Hans Gebius en Reinier Jaquet. 2020 uitgeverij Strix. Helaas niet meer te koop.

Welke natuurdoelen bestaan er voor de Biesbosch?

De Biesbosch is grotendeels een Natura 2000 gebied. Dat zijn vrijwel alle gebieden zonder de polders, aan de oostkant en de noordwestkant bij Dordrecht. Voor de volgende broedvogels zijn instandhoudings-doelen geformuleerd: Aalscholver, Roerdomp, Bruine Kiekendief, Porseleinhoen, IJsvogel, Blauwborst, Snor en Rietzanger. En voor de niet broedvogels voor maar liefst 20 soorten, zowel foerageergebied en slaap- en rustgebieden. Bijvoorbeeld voor de Kolgans, Brandgans, Grote Zilverreiger, etc.

Het beheer is in handen van Staatsbosbeheer (SBB) en hoe hebben zij dat dan geformuleerd?

Natuurlijke processen hebben de voorkeur, in dit geval getijden en overstromingen door hoge rivierstanden. De rietopstanden worden beheerd ten behoeve van de Roerdomp, Snor, Bruine Kiekendief en Porseleinhoen. Maar daarnaast wil Rijkswaterstaat (RWS) voldoende doorstroming door de afvoergeulen. In totaal beheert SBB 7.000 ha. In de praktijk zie je dat dit gebeurt met runderen (zoals de waterbuffel) en konikpaarden.

Verder nu met de belangrijkste vogelsoorten van de Biesbosch

Kolgans

In de jaren zestig waren er maar 4.500 Kolganzen te zien en nu 20.000. En inmiddels broeden er 4 paar verspreid over de Biesbosch, voor het eerst in 1994. Maar in de winter zijn grote groepen Kolganzen te zien en er zijn slaapplekken van meer dan 16.000 Kolganzen in de Dordtse Biesbosch.

Krakeend

Ook daarvan kan gezegd worden dat er een sterke toename na de jaren zestig heeft plaats gevonden. In 2010 werden 165 territoria vastgesteld die heel erg verspreid liggen in de Biesbosch. Nu zijn er soms meer dan 7.000 in de winter aanwezig.

Zomertortel

Van de 400 broedparen in 1985 zijn er in 2019 nog 4 over. Dat wordt vooral veroorzaakt doordat de Zomertortel op de trek een gewild jachtobject is, zoals in Frankrijk en op Malta. Mogelijk is hij nu al verdwenen in het gebied.

Kluut

Tot 2000 een schaarse broedvogel, maar nu zijn het er veel meer zoals blijkt in de polder Hardenhoek. Daar werden in 2014 wel 408 broedgevallen geteld. In de voorjaars trek in maart en april kun je er 250 tegelijk zien.

Kievit

In de polders is het hier nog een normale broedvogel, met op 1150 ha nog 240 broedparen in 2018. Na de broedtijd zijn in juli tot augustus zeker 1.400 vogels geteld en in de winter in nog grotere groepen te zien tot wel 4.000 - 5.000 exemplaren omdat op de slikken voldoende voedsel te vinden is.

Kieviten, foto: saxifraga.nl

Grutto

Ook hier gaat het met de broedende Grutto achteruit, er komen slechts enkele paren tot broeden in de Sliedrechtse polder. Maar in de voorjaars trek is de Biesbosch van groot belang. Er is dan een grote slaapplek voor deze vogel. De aantallen kunnen oplopen tot 1.600 vogels.

Grutto's, foto: saxifraga.nl

Kokmeeuw

In januari 1978 leverde een integrale telling op de spaarbekkens 6.000 kokmeeuwen op. In 2013 begon het met 13 broedparen op het eiland in Hardenhoek. Nu echter zijn er meer dan 3.000 paar op hetzelfde eiland. Daar zitten dan wel Zwartkopmeeuwen tussen. Dus het is opletten geblazen.

Zwartkopmeeuw

Deze meeuw begon halverwege de vorige eeuw met een opmars naar het noorden. Het eerste broedgeval is in 2013 in de kolonie van de Kokmeeuwen op het eiland Hardenhoek. Maar nu is dat toegenomen tot ongeveer 200 broedparen.

Roerdomp

Dank zij de stilte in de Biesbosch is zijn roep in het voorjaar te horen. De Roerdomp broedde vroeger vooral in de rietkragen langs de polders in de Biesbosch. Er was echter een sterke terugval na de strenge winter van 1978/79. Nu toch weer in de rietlanden te horen en soms te zien. De tellingen leverden eind 2019 tot 20 broedparen op.

Zeearend

Na de vestigingen in andere waterrijke gebieden, zoals de Oostvaardersplassen, was het eerste broedgeval in 2012 in de Biesbosch. Nu broeden er al 40 paar in Nederland en in de Biesbosch nog steeds 2. Doordat de jongen een tijd bij de ouders blijven kun je er soms 6 of 7 tegelijk zien.

Zeearend, foto: saxifraga.nl

Visarend

De meeste visarenden zijn in de trektijd te zien. Op een dag had ik er een keer 12 gezien. Het eerste broedgeval was succesvol in 2016. En nu al drie paar in de Biesbosch. Het zijn nog steeds de enige broedende Visarenden in Nederland. Hun activiteiten zijn te volgen op de webcam bij Belee de Lente.

IJsvogel

In het begin van de jaren zeventig waren er maar 3 paartjes te vinden. De IJsvogel heeft het ten tijde van strenge winters moeilijk; hij moet dan zijn voedsel vinden in de nog stromende wateren. Nu broeden zij bijvoorbeeld in de wortelstronken van omgevallen wilgen.

Er zijn er nu meer dan 50 paar, met een beetje geluk kom je ze op excursie tegen.

Cetti's zanger

Het eerste broedgeval werd in 1973 gevonden. Door de koude winters daarna zijn ze weer verdwenen tot 2006. Daarna groeide het aantal met ongeveer 100 paar per jaar. Maar nu zit ie overal en loopt het aantal broedgevallen op tot 1.500. Daardoor verspreidt de vogel zich nu naar streken in de buurt en je hoort hem dus ook in Breda en omgeving. Grappig is dat je hem in de winter ook hoort zingen.

Cetti's zanger, foto: saxifraga.nl

Grote Karekiet

Tot in de jaren vijftig was de Biesbosch een bolwerk van de Grote Karekiet met misschien 500 tot 1.000 paar. In de jaren zestig was er een sterke achteruitgang door de instortende rietcultuur. In 1975 waren er misschien nog 50 – 100 paar in de Biesbosch te vinden. Vanaf 1991 zijn ze jammer genoeg verdwenen. Ook elders in Nederland is het een zeldzaamheid, terwijl je ze bijvoorbeeld in Polen in elk klein plukje riet met wat water hoort zingen.

Nachtegaal

De Nachtegaal wordt tegenwoordig gezien als een vogel van de duinen omdat hij daar tussen de duindoorns kan broeden. In de periode van wisselende getijden ontbraken de vogels in de Biesbosch. In 1985 waren er in de Biesbosch slechts enkele broedparen, maar dat is in 2020 opgelopen tot 250. Het betreft inmiddels bijna 10% van de Nederlandse broedpopulatie.

Rietzanger

Na het beëindigen van de riet- en wilgencultuur in 1970 daalde het aantal Rietzanger-paren tot 400. Die daling zette door tot 1985 waarin er slechts 40 werden geteld. Maar nu is het weer een algemene broedvogel, waarvan er meer dan 600 voorkomen; waarmee voldaan wordt aan de doelstellingen voor het Natura 2000 gebied.

Piet van Iersel

Bronnen:

Avifauna van de Biesbosch, meer dan een eeuw vogelveranderingen. Door Sander Terlouw, Albert de Jong, Rob de Haan, Hans Gebius en Reinier Jaquet. 2020 uitgeverij Strix.

Slechtvalken succesvol op de toren van de Heilig Hartkerk

In 2025 hebben de Slechtvalken weer succesvol jongen groot gebracht op de toren van de Heilig Hartkerk aan de Baronielaan in Breda. Het paar Slechtvalken heeft zijn intrek (vaste broed- en verblijfplaats) hier sinds 2024; toen hebben ze 3 jongen groot gebracht. De Heilig Hartkerk is prachtig verbouwd met bestemming wonen. De toren is gebleven zoals die is, de trappen binnen zijn mooi hersteld en veilig begaanbaar.

Heilig Hartkerk, foto: bndestem.nl

Eerste bezoek

Op 28 april 2025 heb ik samen met Jack van Zuidland (bewoner appartement Heilig Hartkerk) de toren beklommen; die is een stuk makkelijker en minder hoog dan de toren van de Grote Kerk in het centrum van Breda (helaas is er op de toren van de Grote kerk in 2025 geen broedpaar). Aangekomen op het bovenste zoldertje in de toren zagen wij 2 kleine dons kuikens. Op dat moment schatten wij de leeftijd rond de 2 dagen; ze waren droog maar hadden de ogen nog gesloten. Er lagen ook nog twee eieren, we hebben dus te maken met een 4 legsel. Jack heeft foto's gemaakt die ik heb opgestuurd om te overleggen met Peter van Geneijgen (werkgroep roofvogels Nederland) wanneer ze geringd konden worden met het daarbij behorende broed biologische onderzoek.

Tweede bezoek

Op 19 mei was het zover, samen met Jack en Peter beklommen we weer de toren. De 2 jongen waren goed gegroeid en zagen er gezond uit, helaas waren de twee eieren niet meer uitgekomen. Er lag nog een ei op locatie dat Peter heeft meegenomen voor onderzoek. Voor broed biologische onderzoek worden de jongen gewogen, gemeten en er wordt voorzichtig wat dons afgenomen. Uit het dons wat naar Naturalis wordt opgestuurd, kan men het percentage zware metalen meten dat de jongen zoal binnen krijgen via het voedsel. Na het meten en wegen konden we constateren dat we met een man (610 gr) en een vrouw (855 gr) te maken hebben. Vrouwen zijn bij de Slechtvalken zwaarder en groter; dit is bij bijna al de roofvogels het geval.

De Slechtvalken werden voorzien van kleurringen zodat ze met een telescoop kunnen worden afgelezen. Het is mooi om via de kleurringmelding de herkomst en de dispersie te achterhalen.

Herkomst man

Op 21 mei lukte het Jack om de kleurringen van de volwassen man af te lezen. Peter schreef het volgende: jullie Belgisch mannetje is al een paar keer eerder afgelezen in Nederland! Eerste keer op 9 november 2021 op Westpoint in Tilburg en de tweede keer, nog niet zo lang geleden, op de Luchtmacht toren in Breda op 4 februari 2025. Ze dachten daar een broedpaar te hebben maar dat werd uiteindelijk niets.

Jammer genoeg weten we niet of hij vorig jaar ook al op de Heilig Hart Kerk was; misschien zijn er foto's van de man in 2024 waarop zijn tekening goed te zien is?

Hij is geringd op 21 mei 2020 in Mol bij de kanaalplas.

Mooi resultaat! De adult Slechtvalken werden ook dit jaar gezien op de toren van De Grote Kerk.

Slechtvalk juveniel, foto: Raymond van Breemen

Uitstapje jong mannetje

Op vrijdagavond 6 juni kreeg ik een telefoontje van het Vogelrevalidatiecentrum in Zundert dat er een jonge Slechtvalk was binnengebracht vanuit de Baronielaan.

Op het moment dat de jongen in de takkeling fase zijn (men spreekt van takkelingen als jonge vogels, met name uilen en roofvogels die het nest verlaten, in het begin onhandig van tak naar tak lopen/springen) kunnen ze naar beneden vallen.

Dit was dus gebeurd met de jonge Slechtvalk (man). Zaterdag 7 juni heb ik de jonge Slechtvalk opgehaald in Zundert samen met Dennis mijn zoon. Hij paste mooi in een fietstas (stevig en donker om te vervoeren). Na voorbereiding en beraad met Peter van Geneijgen is besloten om de takkeling zijn vrijheid te geven op het dak van het naast gelegen woonappartement. Beide ouders kwamen luid kekkerend aangevlogen en draaiden cirkels boven ons. Het jong, dat even zat bij te komen, vloog onhandig naar de dakgoot van de kerk en ging daar zitten; voor ons het moment om het dak te verlaten. Op 9 juni bracht ik opnieuw een bezoek aan de Heilig Hartkerk. Vanaf de grond zag ik met de verreijkijker broer en zus samen op de toren, de reddingsoperatie was geslaagd.

Succesvol uitgevlogen

Op 3 juli meldde Jack mij: het lijkt dat de jongen definitief zijn vertrokken. Uit ervaring met de vorige keer weten we wel dat ze elke week af en toe nog even terug keren. De controle van de nestlocatie op prooiresten en eventueel ringen van de prooien kan even wachten totdat de jongen niet meer afhankelijk zijn van een vaste verblijflocatie (toren/nest).

Ik bedank

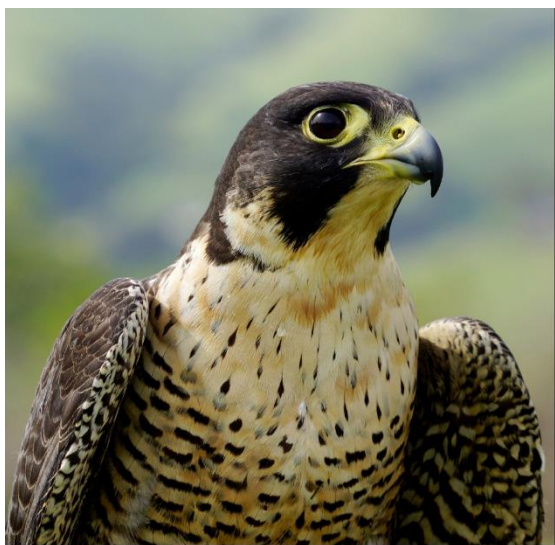
Dennis van Breemen, Jack van Zuidland, Herm Wennekers, Peter van Geneijgen en de medewerkers van het Vogelrevalidatiecentrum Zundert.

Raymond van Breemen

Bronnen:

't Hupke Zomer 2025 nummer 201 blz.13: Jong van Kiske en Mieske duikt op bij zendmast in Augustapolder in Bergen op Zoom. Raymond van Breemen.

't Hupke Herfst 2024 nummer 198: blz. 8 Slechtvalken succesvol op de toren van de Heilig Hartkerk in Breda Raymond van Breemen.

Slechtvalk adult, foto: natuurmuseum

Slechtvalk in fietstas, foto: Raymond van Breemen

Nestplaats Slechtvalk, foto: Raymond van Breemen

Witte Kwikstaart (*Motacilla alba*)

De Witte Kwikstaart is een beschermde inheemse vogelsoort. Net als alle andere vogels die van nature in het wild in Nederland voorkomen, zijn Witte Kwikstaarten beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. De soort komt in vrijwel heel Eurazië voor, waarbij een deel van de populatie standvogel is en een deel in de herfst naar het zuiden trekt. Door het grote verspreidingsgebied is de kans op uitsterven uiterst gering. De grootte van de populatie is in 2015 geschat op tussen de 135 en 221 miljoen vogels en er wordt verondersteld dat dit aantal stabiel is. Daarom staat de Witte Kwikstaart als niet bedreigd op de Rode Lijst van de IUCN.

Witte Kwikstaart, foto: Ria Lambregts

De naam

Witte Kwikstaart (*Montacilla alba*) betekent letterlijk vertaald: 'glansloos wit staartwippertje'.

Streeknamen zijn Akkermannetje, Bouwmeestertje, Landmetertje, Koestouwer, Paardenwachter, Ploegdrijverke, en Boumantsje (Fri).

Kenmerken

De Witte Kwikstaart is een kleine langstaartige, sierlijke, slanke vogel met een grijze rug en stuit, wit gezicht en zwarte bief, kruin en achterhoofd. De staart is zwart met brede witte buitenste pennen. De vleugels zijn zwart met witte veerzomen. Het vrouwtje is minder uitgesproken zwart-wit getekend. Ze heeft een grijs achterhoofd. Jonge vogels zijn valer en hebben veel wit op de kop.

Witte Kwikstaarten ruien in augustus-september naar het winterkleed; ze hebben dan een minder zwarte kop en een zwakke citroengele zweem op de lichte kopdelen. Ook hebben ze dan een zwarte borstband en verschillen daardoor van andere Kwikstaarten. Als ze rondlopen en niet hippen, wippen ze voortdurend met hun lange staart. Dit is vooral opvallend als ze op de grond lopen op zoek naar insecten. De juvenielen zijn contrastloos grijs, maar met een donkergrijze, driehoekige vlek op de middenborst. De grootte van de Witte Kwikstaart is 17-19 cm.

Over langere afstanden vliegt de Witte Kwikstaart in een golvende vlucht met korte glijperiodes in lange vlakke bogen. Tijdens de jacht op vliegende insecten laten ze acrobatische vliegmanoeuvres zien. Ondanks overeenkomsten tussen de Witte Kwikstaart (vroeger *Montacilla alba alba*), en de Rouwkwikstaart (vroeger *Montacilla alba yarrellii*), zijn deze relatief eenvoudig uit elkaar te houden.

De Rouwkwikstaart heeft een zwarte stuit, de flanken en rug zijn donkergrijs. De Rouwkwikstaart broedt in Groot-Brittannië en Ierland en trekt vooral in een klein aantal door langs de kust. Het is in ons land een zeldzame wintergast en broedvogel.

De Witte Kwikstaart kent enkele ondersoorten en dwaalgasten zoals de Marokkaanse Kwikstaart, (*ssp.subpersonata*), Maskerkwikstaart (*ssp.personata*) en de Amoerkwikstaart (*ssp.leucopsis*).

Geluid

Zittend laat hij vrij vaak en duidelijk een lokroep 'tsjidirwit' horen en de alarmroep in de vlucht is een vrij kort 'tsjidip'. De Witte Kwikstaart zingt meestal vanaf een goed zichtbare hoge plaats, vanaf bv. de nok van een dak. De zang wordt niet veelvuldig gehoord. Hij is niet melodieus of erg luid maar bestaat uit een lang aaneenrijgen van roepjes en rollertjes. De kans om de zang te horen is het grootst in april en mei. De roep kan het hele jaar door worden gehoord. Verwarring is mogelijk met de Gele Kwikstaart. Maar de zang van de Gele Kwikstaart is zachter en veel minder uitgesproken. De zang van de Witte Kwikstaart lijkt ook op die van de Grote Gele Kwikstaart maar is veel gevarieerder.

Voedsel

De Witte Kwikstaart is een insecteneter. Ze eten vooral vliegen, muggen, slakjes, wormen, libellen en vlinders. Ze zoeken hun voedsel meestal lopend op de grond, al kwikkend met de staart, en rennend achter hun prooi aan. Ze benutten vaak ondiepe plassen met veel muggenlarven. Ze lopen ook voedselzoekend mee achter een ploeg of trekker of zoeken voedsel op wegen. Soms proberen ze op een vliegenvangersmanier vliegende insecten te vangen. Witte Kwikstaarten foerageren overdag, in de regel alleen of in paren.

Voorkomen

De Witte Kwikstaart is een van de meest verspreide broedvogels in Nederland. De soort heeft de breedste habitatkeus onder de Nederlandse broedvogels, maar komt nergens in hoge dichtheden voor. De Witte Kwikstaart is zelden ver van menselijke activiteiten of water te vinden. Ze zijn vooral op het platteland te vinden, zowel op zandwegen als erven, als tussen de poten van koeien, paarden en schapen op zoek naar insecten. Het merendeel van de Nederlandse Witte Kwikstaarten trekt half september tot eind november in zuidwestelijke richting naar het Iberisch schiereiland of Marokko.

Een vrij groot aantal Witte Kwikstaarten overwintert in Nederland en België. Noord-Brabantse Witte Kwikstaarten overwinteren minder zuidelijk dan de Noord-Nederlandse en komen

vroeger in het broedgebied terug, soms al in februari. In maart zijn de meeste weer terug. Ze verblijven dan eerst op drassige weilanden en akkers en zoeken daarna een broedplaats op. In zachte winters overwinteren kleine aantallen in ons land, vooral in de zuidelijke helft van ons land. In strenge winters is de soort hier vrijwel afwezig. In het voorjaar vanaf eind februari tot eind april en in het najaar van half september tot half november vindt er doortrek plaats van noordelijke vogels in ons land.

De populatie van de Witte Kwikstaart wordt wereldwijd geschat op 135 tot 221 miljoen vogels en is niet bedreigd. Het inventariseren en bepalen van het aantal broedparen in een telgebied is lastig. De Witte Kwikstaart is niet erg territoriaal en verplaatst zich over grote afstanden.

Territoriumkartering is moeilijk, zeker als enkele paartjes dichtbij elkaar broeden. Hoewel Witte Kwikstaarten meestal alleen foerageren, rusten ze buiten het broedseizoen vaak op gemeenschappelijke slaapplekken bv. in het riet, in groepen van vijftig tot honderd of meer vogels. De landelijke verspreiding is al decennia stabiel. Maar de aantallen namen sinds 1990 met 40% af. De afname voltrok zich in meer of mindere mate in alle landschapstypen. In Duitsland is de afname gelijk aan die in ons land. De redenen voor de afname zijn onduidelijk, maar een relatie met de ontwikkelingen in het agrarische grondgebruik liggen voor de hand. In Denemarken is er een duidelijke toename van de soort. Die houdt mogelijk verband met de toename van de biologische landbouw. Het aandeel biologische landbouw is daar hoger dan in ons land, maar wijkt overigens niet af van het grondgebruik in Duitsland.

Broedbiologie

De Witte Kwikstaart broedt in schuren, in nissen, onder dakpannen of slootkanten. Maar ook in takkenbossen, houtstapels en steenhopen. Soms nestelen ze in duikers, onder bruggen of bij sluizen. Meestal in de menselijke omgeving.

Ze maken een slordig nest van plantenstengels, dor blad, gras, takjes en mos. Het nest wordt gevoerd met haren van dieren en veertjes. In Nederland zijn 70.000-110.000 broedparen. De Witte Kwikstaart broedt van april tot augustus. Het legsel bevat 5-6 eieren. De eieren zijn blauw-, grijs of geelachtig wit met grijsbruine vlekjes en enkele donkere haarlijnen. Per jaar kan een paartje twee tot drie broedsels grootbrengen. De broedduur is 13-14 dagen. Het broeden gebeurt hoofdzakelijk door het vrouwtje. Na ongeveer 14-15 dagen vliegen de jongen uit. In juli verzamelen zich groepjes jonge vogels op voedselrijke plekken. Het aantal broedparen voor Nederland wordt geschat op 70.000-110.000. Het winteraantal wordt geschat op 2.000-8.000 vogels.

Hans van der Sanden

Bronnen:

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. *Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering.* Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
SOVON 1987, *Atlas van de Nederlandse vogels.*
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000.*
Avifauna van Noord-Brabant, Van Erve 1967.
Samenwerkingsverband West-Brabantse Vogelwerkgroepen 2007.
Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda.
Vogels van Europa, Noordboek Natuur.

Waarnemingen van groepen Kwikstaarten			
	Herfst	Voorjaar	Plaats
206	20-8-2020		Teteringen
60		16-4-2020	Teteringen
120	13-9-2021		Teteringen
60		5-3-2021	Groote Zonzeelsche polder
54	24-6-2022		Noordwaard
36		9-3-2022	Vuchtschoot
33	2-10-2023		Noordwaard
46		15-3-2023	Klein Overveld
101	16-10-2024		Groote Waardweg
56		10-3-2024	Lies Dwarsschoot
10		16-3-2025	Zeggepolder
20	3-7-2025		Teteringen

Witte Kwikstaart juveniel, foto: vroege vogels

Fenologie 2025

Trekvogels maken op een geweldige manier gebruik van de verandering van de seizoenen. Ze profiteren van de grote hoeveelheid voedsel in voorjaar en zomer op hoge breedtegraden en ontsnappen aan de slechte omstandigheden in de winter door richting evenaar te trekken.

Er zijn soorten die altijd over lange afstanden trekken en daarbij de Sahara passeren zoals de Tapuit (*Oenanthe oenanthe*), Grauwe Vliegenvanger (*Muscicapa striata*), en Fluiter *Phylloscopus sibilatrix*). Sommige soorten trekken over korte afstanden zoals de Zwarte Roodstaart (*Phoenicurus ochruros*), en Koperwiek (*Turdus iliacus*). Maar er zijn ook soorten waarvan een deel van de populatie wel wegtrekt en een ander deel niet zoals de Zanglijster (*Turdus philomelos*), Roodborst (*Erithacus rubecula*) en de Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*). Voor de laatste groep zijn de omstandigheden in de winter niet overal zodanig slecht dat wegtrekken altijd loont, maar dit geldt blijkbaar niet voor de hele populatie.

Tijdens de voorjaartrek hebben vogels haast om hun broedgebied te bereiken. Als ze als eerste het broedgebied bereiken hebben ze de keus uit het beste broedteritorium en voedselgebied.

Het ene jaar is de winter zacht en het voorjaar koud en soms het tegenovergestelde. De temperatuur geeft de vogel dus weinig houvast en speelt waarschijnlijk maar een kleine rol bij de voorjaartrek.

Hoe vinden trekvogels hun weg terug naar de broedgebieden? De vraag is zo oud als de ontdekking dat vogels migreren, en dat ze dus niet, zoals men vroeger dacht, 's winters in de modder overwinterden of in eendenmosselen veranderden. De neiging om te trekken is aangeboren, weten we uit onderzoek bij vogels in gevangenschap.

Maar de routes, timing en bestemming zijn deels ook aangeleerd. Dit ontdekten onderzoekers in een zenderonderzoek met Grutto's (*Limosa limosa*). Ze verplaatsten jonge, in Friesland geboren, Grutto's vóór de najaartrek naar Polen en lieten ze los tussen Poolse Grutto's. Zouden hun trek, route, timing en terugkeer naar het broedgebied lijken op die van Friese ouders of meer op die van hun Poolse soortgenoten? Het laatste bleek het geval uit het zenderonderzoek.

Zenderonderzoek

Maar wat gebeurt er tijdens het leven van een individuele vogel met diens trekroutes en strategie. Bij onderzoek aan Ooievaars (*Ciconia ciconia*), die gemiddeld 8 à 10 jaar oud worden, kun je de vogels goed een GPS-zender omhangen. Daarmee kun je ze niet alleen volgen maar ook te weten komen hoe hoog en snel ze vliegen en wanneer en hoeveel ze versnellen tijdens de trek. Ooievaars vliegen jaarlijks via de Straat van Gibraltar naar Noord- en Midden-Afrika om te overwinteren. Ze doen daar ongeveer 15 tot 40 dagen over afhankelijk van hun leeftijd. Onderzoekers konden de vogelssoms zes tot zeven jaar volgen.

Het waren de jonge vogels die er 40 dagen over deden. Deze maakten onderweg allerlei uitstapjes, toonden de GPSdata aan. De oudere vogels vlogen sneller en maakten meer gebruik van meewind en vermeden tegen- of zijwind. Ze verbruikten daarbij wel meer energie, over de hele trek gezien, maar doen er korter over. De jonge vogels zijn energie-efficiënter, de oudere tijdsefficiënter. Daardoor kunnen oudere vogels in het voorjaar op tijd een broedplaats veroveren. Ooievaars leren dus zeker niet alleen van hun ouders, ze vliegen deels niet samen met hun ouders. Er is dus een grote rol voor het individueel leren. De grote vraag blijft dus hoe werkt dat leerproces precies. Om een vroege Zomertaling te zien is een kans kwestie. Want hoe kleiner het aantal vogels, hoe kleiner de kans er een vroeg te zien.

Ondanks een toename van het aantal vogelaars zijn de verschillende aankomstdata van de meeste vogels, op enkele dagen na, vrijwel gelijk gebleven.

Op 16 maart werd dit jaar de eerste Zomertaling waargenomen. Normaal gesproken arriveren de eerste Zomertalingen begin maart. De gemiddelde aankomstdatum van de tien eerste vogels was dit jaar 19 maart. De gemiddelde aankomstdatum van de éérste Zomertaling de afgelopen 15 jaar is 8 maart. De gemiddelde aankomstdatum de afgelopen 15 jaar van de eerste 10 zomertalingen is 14 maart. Was het weer in het zuiden de oorzaak van de normale terugkeer op 16 maart van de éérste (waargenomen) Zomertaling? Slechts een klein deel van de Europese populatie van de Zomertaling overwintert in landen rondom de Middellandse Zee. De overgrote meerderheid overwintert ten zuiden van de Sahara. Mogelijk passeerden de Zomertalingen de Spaanse moerasgebieden meer geleidelijk en verbleven ze daar enkele dagen om op te vetten voor ze verder trokken.

In het voorjaar verlaten trekvogels de overwinteringsgebieden al terwijl de omstandigheden ter plaatse nog uitstekend zijn, terwijl bij het vertrek uit overwinteringsgebieden de gunstige omstandigheden in de noordelijke broedgebieden, het voorjaar, nog maar net zijn begonnen. Of de omstandigheden gunstig zijn in hun broedgebied is voor de lange afstand trekkers tijdens de trek waarschijnlijk ook niet waar te nemen.

Trekbewegingen worden dus deels ondernomen op basis van een genetisch geprogrammeerde biologische klok, die is afgesteld op daglengtevariatie. Dit is waarschijnlijk meer het geval bij lange afstand trekkers dan bij korte afstand trekkers.

Kraanvogeltrek, foto: Bob Luijckx

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

Er zijn gegevens die aantonen dat verschillende vogelsoorten die in Afrika overwinteren gemiddeld 6 dagen eerder terugkeren dan vier jaar ervoor. Deze vroegere terugkeer is opvallend en lijkt soms samen te vallen met een sterke zuidelijke windstroom over de Sahara. Ook uit de gegevens van de Vogelwerkgroep blijkt dat vogels die eind maart/begin april terugkeren gemiddeld enkele dagen eerder gemeld worden in vergelijking met 2020.

Een ander puntje van vroege waarnemingen, vanuit vogelaar perspectief gezien, is de zichtbaarheid van een soort.

Bij de Draaihals (*Jynx torquilla*) bv. speelt ook waarschijnlijk het onopvallend verenkleed, het gedrag en bij veel vogelaars het onbekende geluid van deze vogel een rol. Vooral bij het begin van de lente wordt door waarnemers gelet op soorten als de Fitis (*Phylloscopus trochilus*), Zwartkop (*Sylvia atricapilla*) en de verschillende soorten Zwaluwen. Maar zoals bekend maakt één Zwaluw ook dit jaar geen lente.

Hans van der Sanden

	Vroegste waarneming	Waarnemingen 2025			
Soort	Archief of 't Hupke	1	2	3	gemiddeld
<i>Lepelaar *</i>	2-1-2025	2-1-2025	3-1-2025	4-1-2025	16-1-2025
<i>Zomertaling</i>	25-1-2021	16-3-2025	17-3-2025	18-3-2025	19-3-2025
<i>Wespendief</i>	30-3-1980	5-5-2025	5-5-2025	9-5-2025	9-5-2025
<i>Rode Wouw</i>	1-1-2012	20-2-2025	21-2-2025	27-2-2025	2-3-2025
<i>Grauwe kiekendief</i>	6-4-2006	21-4-2025	21-4-2025	30-4-2025	
<i>Visarend</i>	31-1-2012	24-3-2025	27-3-2025	29-3-2025	3-4-2025
<i>Boomvalk</i>	8-3-1981	6-4-2025	12-4-2025	18-4-2025	19-4-2025
<i>Kwartel</i>	16-4-1985	11-4-2025	11-4-2025	11-4-2025	27-4-2025
<i>Steltkluut</i>	9-4-2020	17-4-2025	30-4-2025	23-5-2025	
<i>Kleine plevier</i>	16-2-2020	10-3-2025	11-3-2025	12-3-2025	13-3-2025
<i>Kemphaan *</i>	1-1-2019	2-1-2025	2-1-2025	6-1-2025	3-2-2025
<i>Grutto (1)</i>	11-1-2020	2-1-2025	23-1-2025	5-2-2025	31-1-2025
<i>Regenwulp</i>	12-2-2025	12-2-2025	24-2-2025	24-2-2025	13-3-2025
<i>Zwarte ruiter</i>	2-1-2025	2-1-2025	20-1-2025	25-2-2025	11-3-2025
<i>Groenpootruiter</i>	4-1-2019	22-3-2025	26-3-2025	27-3-2025	2-4-2025
<i>Bosruiter</i>	21-3-2025	21-3-2025	24-3-2025	29-3-2025	4-4-2025
<i>Visdief</i>	13-3-1983	4-4-2025	5-4-2025	7-4-2025	10-4-2025
<i>Zwarte stern</i>	8-4-2024	10-4-2025	12-4-2025	13-4-2025	15-4-2025
<i>Zomertortel</i>	7-4-1990	28-4-2025	3-5-2025	14-5-2025	
<i>Koekoek</i>	19-3-1990	4-4-2025	5-4-2025	7-4-2025	9-4-2025
<i>Gierzwaluw</i>	1-4-2010	11-4-2025	17-4-2025	19-4-2025	19-4-2025
<i>Draaihals</i>	6-4-2025	6-4-2025	18-4-2025	3-5-2025	
<i>Oeverzwaluw</i>	2-3-2012	21-3-2025	21-3-2025	22-3-2025	24-3-2025
<i>Boerenzwaluw</i>	18-2-2007	17-3-2025	20-3-2025	20-3-2025	22-3-2025
<i>Paap</i>	14-3-2020	23-3-2025	9-4-2025	12-4-2025	12-4-2025
<i>Tapuit</i>	4-3-2017	8-3-2025	19-3-2025	21-3-2025	22-3-2025
<i>Beflijster</i>	2-3-2021	22-3-2025	27-3-2025	3-4-2025	3-4-2025
<i>Sprinkhaanzanger</i>	16-3-2017	4-4-2025	6-4-2025	8-4-2025	9-4-2025
<i>Snor</i>	28-3-2012	29-3-2025	31-3-2025	31-3-2025	1-4-2025
<i>Rietzanger</i>	15-3-2023	22-3-2025	24-3-2025	24-3-2025	24-3-2025
<i>Bosrietzanger</i>	9-4-2005	26-4-2025	27-4-2025	28-4-2025	2-5-2025
<i>Kleine karekiet</i>	29-3-2023	14-4-2025	14-4-2025	14-4-2025	14-4-2025
<i>Spotvogel</i>	10-4-1990	5-4-2025	22-4-2025	27-4-2025	28-4-2025
<i>Braamsluiper</i>	6-4-2019	6-4-2025	8-4-2025	12-4-2025	17-4-2025
<i>Grasmus</i>	26-3-1986	5-4-2025	7-4-2025	9-4-2025	9-4-2025
<i>Tuinfluit</i>	3-4-1986	9-4-2025	12-4-2025	12-4-2025	13-4-2025
<i>Tijftjaf *</i>	1-1-2019	2-1-2025	8-1-2025	9-1-2025	11-1-2025

Marters in Steenuilkasten

Sinds 2015 zijn ook in West-Brabant de steen- en boommarter aan een duidelijke opmars bezig. Dat de steenmarter graag onder de motorkap van auto's vertoeft en daar heel wat schade aanricht aan allerlei kabels, is genoegzaam bekend. Dat deze marter ook graag Steenuilen lust, is minder goed bekend.

Steenmarter, foto: zoogdieren.nl

	Waarneming.nl										
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
0	1	3	1	4	7	6	10	9	14		

Hierboven staan de gegevens-aantallen van Waarneming.nl van steenmarters in Breda e.o. Alleen de waarnemingen die zeker zijn van steenmarters zijn vermeld. Dubbeltellingen zijn er zoveel als mogelijk uitgehaald. De meeste waarnemingen betreffen verkeersongevallen.

	Gegevens Uilenwerkgroep										
2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
1	0	1	0	2	4	1	4	2	3	5*	

Bovenstaande tabel betreft waarnemingen van steenmarters in onze Steenuilkasten. In de meeste gevallen betreft het predatie van juveniele Steenuilen in de kasten. Het eerste zekere geval was in Strijbeek 2015 (Notsel) waar poep van een steenmarter in de kast lag (bevestiging door Dick Klees).

De opmars van de steenmarter

Vanuit Oost-Brabant rukt de steenmarter op; duidelijk zijn op het kaartje de nog lege plekken in westelijk West-Brabant te zien. Dat de boommarter oprukt vanuit België is te zien aan de lege plekken in Oost-Brabant op het andere kaartje. Vooral de steenmarters hebben het gemunt op de inhoud van onze Steenuilkasten. De laatste jaren komt het geregeld voor dat bij controle van de kasten alle juveniele Steenuiltjes opgegeten zijn. Soms vinden we nog wat restanten terug maar veelal is alles opgepeuzeld en in het ergste geval zijn ook de volwassen uilen gepredeerd.

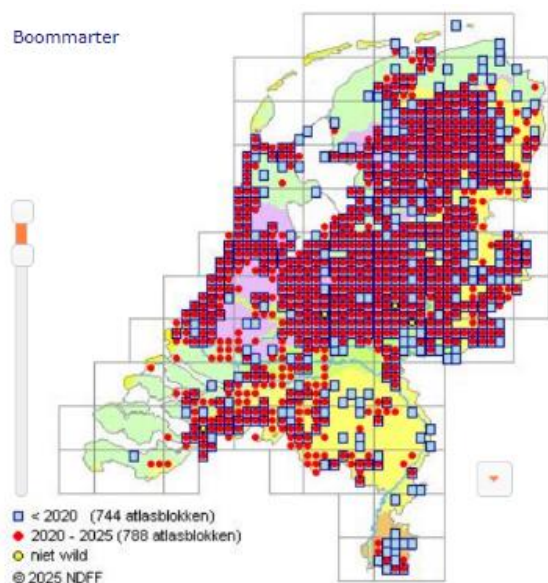
Boommarter, foto: zoogdieren.nl

Steen- en boommarter

Voor een leek is het verschil tussen een boom- en steenmarter moeilijk te zien. Maar het leefgebied is duidelijk anders.

Steenmarters zitten meer in het buitengebied, niet in de bossen. Boommarters zitten voornamelijk in de bossen. De Steenuilkasten hangen nooit in de bossen en het is evident dat daar bezoek komt van steenmarters.

De waarnemingen van Waarneming.nl en de gegevens van de gemeente Breda (Raymond van Breemen) en onze eigen gegevens laten overduidelijk zien waar de steenmarter mee bezig is. Voorheen was de steenmarter een zeldzame verschijning in het zuiden des lands.

Onderzoek, inventarisaties, verslagen

23-5-2025	Van Haperen	Patrijsspad Prinsenbeek	Adult dood	Adult su dood buiten kast, alle eieren weg
28-5-2025	Mathon	Brielsedreef	4 juvenielen dood	Alle juvenielen weg
12-6-2025	Kleemans	Liesstraat	3 juvenielen dood	Marter heeft ook kabels van auto aangevreten
31-5-2025	Van de Akker	Teteringen	4 juvenielen dood	Alle juvenielen weg
22-06-2025	Raymond van Breemen	Rondweg noord		Dode steenmarter

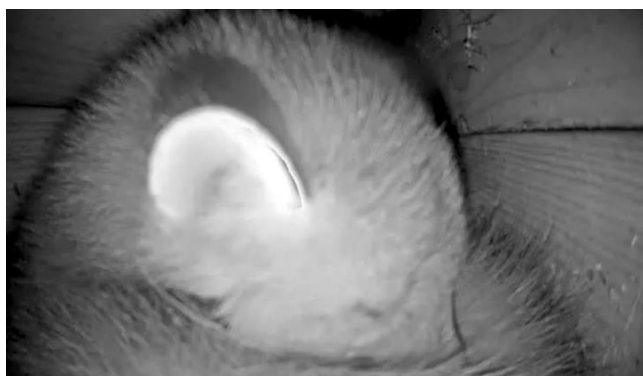
Op meerdere plaatsen in Breda zijn, zoals blijkt uit bovenstaande tabel, steenmarters aangetroffen die o.a. kasten van Steenuilen plunderen. Wij maken het de steenmarter natuurlijk ook wel gemakkelijk door zulke mooie kasten te plaatsen, speciaal bedoeld voor Steenuilen. De kasten krijgen wij aangeboden door het Brabants Landschap. Om de marters uit de kasten te weren zijn er speciale schotjes in de kast gemonteerd in de hoop dat de marter er niet in kan maar desondanks gebeurt het toch nog dat de marter de kast in komt.

Marterproof-kast met 1 extra schotje en dwarsplankje.
Foto: Martin van Leest

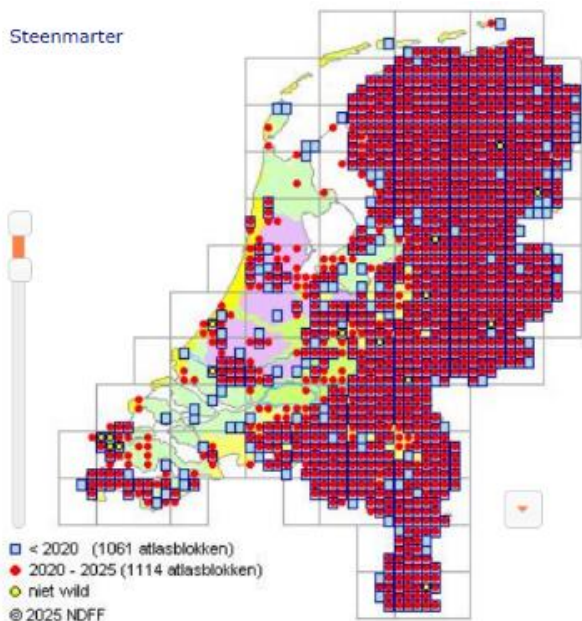

Steenuil bij dode juveniel, foto Jos Christianen

Ook wordt er door de steenmarters gebruik gemaakt van de kasten door er in te slapen, getuige een foto die ik van een van onze erfbewoners ontvang. Foto; Jos Christianen

Steenmarter

Martin van Leest

Bronvermelding:
Kaarten afkomstig van NDFF
Waarnemingen ontvangen van Hans van der Sanden
Waarnemingen ontvangen van gemeente Breda (R.van Breemen)

Steenuil juveniel, foto: Martin van Leest

Seterse Bergen boswachterij Dorst

Algemeen

Seterse Bergen is onderdeel van boswachterij Dorst (zie elders in de gebiedsbeschrijvingen), en eigendom van Staatsbosbeheer. Het gehuchtje Seters ligt iets noordelijker. Seters schreef men vroeger als Ceters, hetgeen zoiets betekent als 'naast gelegen', 'bezijden'. Waarschijnlijk omdat het niet aan de doorgaande weg lag.

Ligging en bereikbaarheid

Tussen de Wethouder van Dijklaan, Hoevestraat en de A27 net boven Dorst.

Informatiebord, foto: Wilma Rasink

Beschrijving:

Een restant van oude zandverstuivingen, bos afgewisseld met heideveldjes. De 'bergen' zijn maximaal een meter of 6 hoog, maar maken het gebied wel interessant en afwisselend.

Het bos is gemengd: loofbos voornamelijk bestaande uit Amerikaanse eik, zomereik, vogelkers en wat berken en lijsterbessen, daartussen grove den. Op sommige plaatsen is nog het productiebos van in rijen geplaatste dennen te zien. De heide is gras met plukjes heide, maar begint nu (eind juli) toch al wat paarse bloei te vertonen.

Mogelijkheden

Er is een uitgezette wandelroute van ongeveer 3,5 km, met rode paaltjes aangegeven. (Je kunt die ook op je telefoon volgen, zie de site van staatsbosbeheer: wandelroute Seterse Bergen).

Omdat het gebied niet zo groot is en tussen drie wegen ligt ingesloten is verdwalen niet makkelijk, dus ook zonder route is het leuk struinen. Je kunt met de fiets ook goed door het gebied omdat er een fietspad doorheen loopt: de Vijftig Bunderweg vanuit Dorst naar Oosterhout is halverwege voor autoverkeer gesloten.

Seterse Bergen is aangemerkt als recreatiegebied: er is een MTB-route, ruiterroutes en een hondenlosloopgebied. Daardoor is het wel druk, dus een beetje kiezen op welk moment je gaat als je rust zoekt. (Op een miezerige middag ging dat heel goed)

Horeca vind je ter plaatse bij pannenkoekenhuis de Hannebroeck aan de Hoevestraat, er is daar ook een parkeerplaats van Staatsbosbeheer.

Wat is er te zien en te horen?

Pimpelmees, koolmees, kuifmees, staartmees, goudhaan, vink, grauwe vliegenvanger, merel, zwarte specht, ekster, zwarte kraai, buizerd, houtduif, gaai.

Kijk ook op Waarneming.nl onder: Oosterhout (NB) - Boswachterij Dorst . Seters wordt niet apart vermeld.

Zandverstuiving Seterse Bergen, foto: Wilma Rasink

Zandduinen, foto: Wilma Rasink

Wilma Rasink

Een dagje vogelen met

Betsie Staal

In januari 2025 kwam nr.200 van 't Hupke uit. Sindsdien is er een nieuw correctie-team. Deze twee dames corrigeren artikelen en teksten en passen deze aan zodat ze voor de lezers lekkerder lezen. In dit Hupke vertelt Betsie Staal (één van de dames) waarom ze kijkt naar punten, komma's, d of dt, u of uw, hun of hen enz. Natuurlijk vertelt ze ook over haar interesse in vogels.

Betsie Staal, foto: Ineke Buijsters

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Vogelen is voor mij vooral een hele leuke hobby, die ik doe naast nog wat andere bezigheden. Ik ben een beginnend vogelaar, dus ben nog volop bezig mij onbekende vogels te ontdekken. Ik geniet van het buiten zijn en dingen zien en leren.

Wat betekent de vogelwerkgroep voor jou?

Via de nieuwsbrieven en 't Hupke blijf ik een beetje op de hoogte van het vogelnieuws. Daarnaast vind ik het erg leuk om deel te nemen aan de excursies; heel bijzonder om met een groep gelijkgestemden te wandelen. Heb hierdoor al veel vogels leren herkennen.

Waarom ben je lid geworden?

Ik heb eind 2022 de cursus 'vogels herkennen' gevolgd bij de West Brabantse Vogelwerkgroep. Zodoende meteen lid geworden en ook gebleven; je ondersteunt op bescheiden wijze een goed doel en ik wilde ook graag op de hoogte worden gehouden van wat er allemaal te doen was bij de Vogelwerkgroep, in het bijzonder op het gebied van excursies.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Dat was dit voorjaar in de achtertuin. Ik was wat vuil aan het opvegen toen er van achteren vlak over mijn hoofd met veel kabaal een Nijlgans vloog en op het dak van de schuur belandde. Hij/zij was er zelf ook beduusd van.

Wat is je lievelingsvogel?

Ik kan niet zeggen dat ik een lievelingsvogel heb. Wel vind ik de Kluut een hele mooie sierlijke watervogel. Daar mag ik graag naar kijken.

Parende Kluten, foto: Chris Schenk

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Als mijn man en ik gaan fietsen of wandelen, gaan de verrekijkers altijd mee. Soms plannen we een uitstapje naar een vogelgebied zoals Waterdunen in Zeeuws-Vlaanderen. En verder ga ik graag mee met de excursies van de Vogelwerkgroep.

Wat is het mooiste vogelland?

Ondanks het feit dat we veel gereisd hebben, is het er nog niet van gekomen om serieus te vogelen in het buitenland.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Dat heb ik niet, alhoewel ik het wel erg leuk vind om vogels te kijken bij plas/dras gebieden of grote waterpartijen. Ik wandel en fiets graag langs de waterkant en de vogels zijn daar makkelijker te bekijken, dus volop tijd om ze gade te slaan.

Kun je vogelen combineren met je werk of andere hobby's?

Aangezien ik met pensioen ben, kan ik het vogelen prima combineren met andere bezigheden.

Zijn we nog wat vergeten?

Voor wat betreft het redigeren: ik ben blij op deze manier iets te kunnen doen voor de Vogelwerkgroep. Vanuit mijn beroep als secretaresse ben ik veel bezig geweest met het redigeren van teksten wat ik altijd met veel plezier heb gedaan. Ik ben blij dat ik zo een handje kan helpen.

Ineke Buijsters

De Grauwe Vliegenvanger

De Grauwe Vliegenvanger (Muscicapa striata) is nergens talrijk. Ze komen vooral voor in oud loofbos en kleinschalig boerenland met erven en houtwallen en in dorpen met tuinen en parken. Hij leeft bij voorkeur in de kroonlaag van oud loofbos met zonnige, open plekken.

De eerste Grauwe Vliegenvangers arriveren in de laatste dagen van april, maar de meerderheid komt hier in mei aan. De eerst gemelde waarneming van een Grauwe Vliegenvanger in West-Brabant was dit voorjaar op 26 april. De gemiddelde waarnemingsdatum van de eerste tien Grauwe Vliegenvangers was dit jaar 1 mei 2025. De Grauwe Vliegenvanger is grijsbruin met donkere strepen op kop en borst. De rest van het lijfje is ongestreept en de onderzijde vuilwit. De geslachten zijn gelijk. De vogel ziet er vrij langgerekt uit door de vrij lange vleugels en staart. De soort is gemakkelijk te missen en is daardoor lastig te inventariseren. De zang is net zo onopvallend als het verenkleed. Het bestaat uit niet meer dan een serie zachte wat raspende en bijzonder hoge tonen die in een rustig tempo worden voorgedragen *siet-siet-prisiet-prit-siet*. De roep van een Grauwe Vliegenvanger daarentegen is een vrij luid en scherp *sie tk-tk*. De zangperiode is kort en het geluid valt gemakkelijk weg tussen de zang van andere zangvogels. Waar kun je op letten! Het gedrag van de Grauwe Vliegenvanger is opvallend. Vanaf een meestal hoge uitkijkpost vangen ze vliegende insecten. Begin 20^e eeuw was de Grauwe Vliegenvanger op veel plaatsen een talrijke broedvogel. Tijdens het atlas-werk rond 1975 en 2000 was de Grauwe Vliegenvanger nog steeds wijd verbreid. Vanaf de jaren tachtig en negentig waren er berichten over een afname van de soort.

Steekproeven toonden een reductie aan van bijna 40% in de periode 1990-2015. De situatie is vergelijkbaar met de daling van de populatie in andere landen. De sterkste afname deed zich voor op het boerenland.

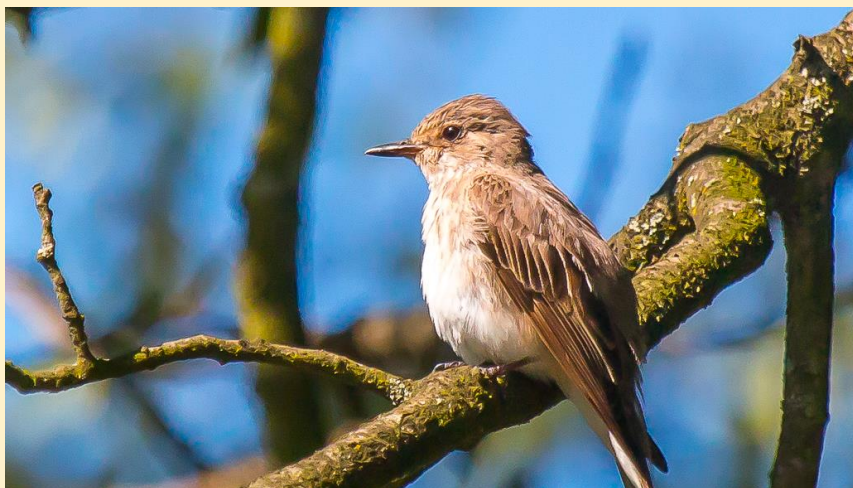
Een duidelijk verband met bv. de neerslag in de West-Afrikaanse overwinteringsgebieden ontbreekt. Dit suggereert dat de oorzaak van de achteruitgang te wijten is aan de steeds slechter wordende milieumomstandigheden in de broedgebieden, waardoor minder voedsel beschikbaar komt.

Het aantal waarnemingen van de Grauwe Vliegenvanger neemt de laatste jaren niet toe, terwijl het aantal waarnemers wel is gestegen. Worden de plaatsen waar de Grauwe Vliegenvangers kunnen voorkomen minder bezocht dan bv. de open natte moerassige gebieden? Wel is de Grauwe Vliegenvanger minder opvallend. Dit in tegenstelling tot de Bonte Vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*) met zijn bonte verenkleed. Je zou verwachten dat het aantal waarnemingen van de Grauwe Vliegenvanger ongeveer gelijk is aan het aantal waarnemingen van de Bonte Vliegenvanger want hun broedbiotoop is ongeveer gelijk evenals het aantal broedparen in Nederland. Het aantal broedparen van de Grauwe Vliegenvanger bedraagt 15.000-20.000 voor ons land; voor West-Brabant werd het aantal broedparen op 1.700-2.150 geschat in de Atlas van de West-Brabantse broedvogels. Voor Nederland wordt het aantal broedparen van de Bonte Vliegenvanger geschat op 19.000-23.000; voor West-Brabant werd het aantal broedparen van de Bonte Vliegenvanger geschat op 360-475 broedparen. Mogelijk geven de huidige broedvogel-inventarisaties en BMP-tellingen een ander beeld dan dit overzicht van losse waarnemingen. Let volgend jaar eens extra op het voorkomen van de Grauwe Vliegenvanger.

Hans van der Sanden

Grauwe Vliegenvanger

Foto, Ria Lambregts

Waarnemingen

Waarnemingen verzameld door Hans van der Sanden

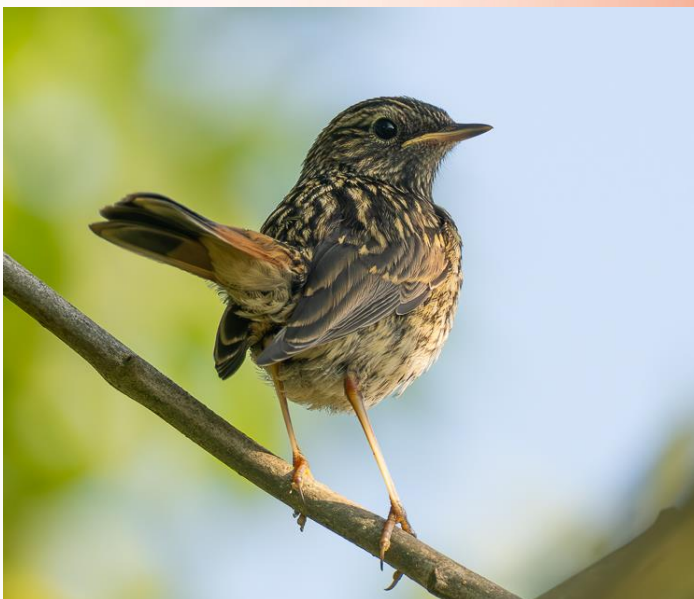
7	Geoorde Fuut	22-6-2025	Breda	Galder - Galdersche Heide	Ria Lambregts
1	Roerdomp	2-6-2025	Breda	Hooydonk	Mark Langstraat
3	Koereiger	19-7-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Polder Middelland	Remko Hanssens
4	Kleine Zilverreiger	7-7-2025	Oosterhout	Noord	Hans Diepstraten
1	Purperreiger	24-7-2025	Breda	Lage Vuchtpolder	Mariëtta Peters
24	Ooievaar	29-6-2025	Breda	Hooijdonk	Bert van de Haar
1	Zwarte Ibis	28-5-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard -	Laurie Rijdsdijk
1	Ross' Gans	30-7-2025	Breda	Asterdplas	Netty Rook
20	Casarca	12-7-2025	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oostpunt (BR5181)	Joost Simons
2	Zomertaling	11-5-2025	Breda	Gemaal Kraaienest	Hans van Kluiven
1	Wespendief	17-7-2025	Breda	Bavel - Gilzewouwerbeek	Ronald Buynsters
1	Zwarte Wouw	13-5-2025	Breda	Rooskensdonk	Cees Huijben
1	Rode Wouw	1-6-2025	Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Mark Nuiver
1	Blauwe Kiekendief	13-6-2025	Chaam	Alphensche Bergen	Hans Mauritsz
1	Visarend	9-6-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Peter Melissen
1	Smelleken	12-5-2025	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
2	Boomvalk	8-5-2025	Chaam	Chaam - De Maaien	Marijke Levy
6	Patrijs	8-7-2025	Zundert	Rijsbergen - Oekelsbos e.o.	Gerard Sand
1	Kwartel	19-6-2025	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Polder Oude Moeren	Bart Jaspers
1	Porseleinhoen	4-5-2025	Breda	Lage Vuchtpolder	Erik Dinslage
2	Steltkluit	23-6-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard -	Ineke Buijnsters-Lips
4	Kleine Plevier	3-5-2025	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Cobi van Wijngaarden
3	Temmincks Strandl	8-5-2025	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Ger Duijf
2	Krombekstrandloper	19-5-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard -	Hans Diepstraten
3	Watersnip	1-5-2025	Breda	Hoge Vucht	Erik van Boxtel
6	Regenwulp	8-5-2025	Breda	Lage Vuchtpolder	Mitchell Krijnen
1	Zwarte Ruiter	1-5-2025	Breda	Lage Vuchtpolder	Mark Langstraat
7	Witgat	25-7-2025	Breda	Mastbosch	Jarek van Houten
21	Bosruiter	1-5-2025	Breda	Lage Vuchtpolder	Erik van Boxtel
12	Oeverloper	3-5-2025	Breda	Asterdplas	Cobi van Wijngaarden
2	Dwergmeeuw	16-5-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard -Hardenhoek	Laurie Rijdsdijk
3	Dwergstern	17-5-2025	Steenbergen	Volkerakmeer - Dintelse Gorzen	Joost Simons
1	Witwangstern	2-6-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard - Hardenhoek	Jarek van Houten
2	Witvleugelstern	23-5-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Gat van Lijnoorden	Joost Simons
1	Zomertortel	3-5-2025	Zundert	Wernhout - Maalbergen e.o.	Peter Melissen
2	Nachtzwaluw	12-6-2025	Etten-Leur	Padvinderven	Gerard Sand
1	Alpengierzwaluw	9-6-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Vijf Ambachten	Hans Diepstraten
1	IJsvogel	5-7-2025	Breda	't Hout	Bas Gerrits
1	Zwarte Specht	9-7-2025	Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Ernest Piethaan
1	Middelste Bonte Sp	29-6-2025	Breda	Markdal	Jarek van Houten
1	Kleine Bonte Sp	30-7-2025	Breda	Markdal	Leo Nagelkerke
50	Oeverzwaluw	7-5-2025	Breda	Waterakkers	Erik Dinslage
300	Boerenzwaluw	6-7-2025	Breda	Teteringen	Raymond van Breemen
15	Huiszwaluw	15-5-2025	Breda	Lies - Dwarsschoot	Rene Megens
1	Paapje	15-5-2025	Breda	Lage Vuchtpolder	Hans Goossens
1	Grote Karekiet	9-5-2025	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard -	Jan van den Brandt
1	Wielewaal	10-5-2025	Breda	Asterdplas	Maurice Verschuren
1	Geelgors	6-7-2025	Baarle-N	Merkske - De Broskens	Reinier van Loo

Redactie bijkomst.

Op de foto van
links naar rechts;

John Frijters
Piet van Iersel
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink
Willem
Veenhuizen
Hans van der
Sanden
Raymond van
Breemen
Jan Benoist
Martin van Leest

Bijeneter, Zwarte Roodstaart, Wespendief, Blauwborst, Geoorde Fuut. Foto's Ria Lambregts